

"Dezubekizacja urzędników". 1900 list lustracyjnych już w IPN. RPO proponuje pomoc zwalnianym

<https://wyborcza.pl/7,75398,29961877,deubekizacja-urzednikow-1900-list-lustracyjnych-juz-w-ipn.html#S.TD-K.C-B.3-L.2.maly>

12.07.2023, 06:00

Wojciech Czuchnowski

Minister spraw wewnętrznych i administracji w rządzie PiS Mariusz Kamiński.
Warszawa, Sejm, 13 lutego 2020 r. (Fot. Sławomir Kamiński / Agencja Wyborcza.pl)

Rzecznik Praw Obywatelskich będzie wspierał urzędników, którzy stracą pracę po nowelizacji ustawy o służbie cywilnej. Podkreśla, że nowe przepisy to stosowanie odpowiedzialności zbiorowej bez prawa do sądu.

Jak powiedział "Wyborczej" Rafał Leśkiewicz, rzecznik Instytutu Pamięci Narodowej, do IPN wpłynęło już 1900 „list lustracyjnych” z państwowych instytucji, które zostały objęte nowelizacją ustawy o służbie cywilnej. Każda z list zawiera od kilku do kilkudziesięciu oświadczeń lustracyjnych poszczególnych pracowników. Pod względem formalnym sprawdzono już 256 list obejmujących

15 tys. 43 urzędników. W zestawieniu z ogólną liczbą list (1900) znaczy to, że oświadczenia złożyli już prawie wszyscy z 40 tys. zatrudnionych w instytucjach państwowych różnego szczebla i objętych nowelizacją. Będą oni poddani procedurom ustawy lustracyjnej dotyczącej osób urodzonych do 1 sierpnia roku 1972 i pełniących funkcje urzędnicze objęte lustracją.

W myśl nowelizacji rządu PiS, urzędników państwowych włączono do katalogu stanowisk podlegających lustracji. Urodzeni przed 1 sierpnia 1972 r. musieli złożyć oświadczenia lustracyjne, które teraz sprawdzi IPN. Ci, którzy tych oświadczeń nie złożą, stracą pracę. Podobnie jak ci, których oświadczenia IPN - a za nim sąd - uzna za nieprawdziwe.

Najdalej idzie zapis nowelizacji zakładający eliminację tych, którzy kiedyś pracowali lub przyznali się do pracy w „organach bezpieczeństwa PRL”. Będą oni automatycznie zwolnieni z pracy, bez prawa odwołania się do sądu. Tak przynajmniej zakłada ustawa.

Zwolnieni, bo wklejali zdjęcia do paszportów

Tymczasem RPO prof. Marcin Wiącek, który już wcześniej zwracał uwagę na to, że zapisy ustawy są dyskryminujące i niezgodne z konstytucją, deklaruje pomoc dla takich osób i wskazuje im drogę prawną, dzięki której będą mogli się odwołać od decyzji o zwolnieniu. Biuro RPO pisze o skargach na nowelizację, które napływają do rzecznika: „Piszą m.in. pracownicy ówczesnych biur paszportowych, zajmujący się wklejaniem zdjęć do książeczek paszportowych, urzędnicy obsługujący rejestr PESEL, zajmujący się pracą biurową, ale również i byli funkcjonariusze służb bezpieczeństwa, którzy po 1990 r. przeszli pozytywną weryfikację. To np. pracownicy ministerstw czy pracownicy cywilni w służbach mundurowych”. Jak podkreśla RPO, „są to osoby z wieloletnim stażem, często w wieku przedemerytalnym, objęte ochroną stosunku pracy. Zwracają uwagę, że z dnia na dzień stracą pracę bez jakichkolwiek świadczeń i bez możliwości odwołania się do sądu. W swoich wnioskach podkreślają poczucie niesprawiedliwości i pytają o swoje prawa oraz możliwe do podjęcia kroki”.

„Naruszona zasada zaufania do państwa”

Jak czytamy w komunikacie, „regulacja wprowadzająca automatyczne rozwiązanie stosunków pracy z określoną grupą pracowników urzędów państwowych i służby cywilnej, która nie przewiduje jakiegokolwiek

indywidualnej oceny pracowników poprzedzającej wygaszenie stosunku pracy, spotkała się z krytyką Rzecznika". W opinii prof. Wiącka „takie rozwiązanie nie respektuje podstawowych swobód, do których należy prawo do wysłuchania i prawo do obrony, a także prawo do indywidualizowanej oceny. Narusza również zasadę zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa i jest zastosowaniem odpowiedzialności zbiorowej w stosunkach pracy, co jest niezgodne z zasadą ochrony pracy".

Marcin Wiącek wskazał, że „tego typu rozwiązanie, będące w istocie ustawową sankcją wymierzoną zbiorowo w określoną grupę obywateli, trudno uznać za proporcjonalne ograniczenie wolności i praw człowieka". Tymczasem „jednym z założeń państwa demokratycznego jest indywidualizacja odpowiedzialności. Oznacza ona, że wszelkie sankcje mogą być wymierzone tylko po uprzednim dokonaniu indywidualnej oceny zachowania człowieka w oparciu o przesłanki ustawowe, z możliwością odwołania się do niezawisłego sądu. Tego standardu opiniowana ustawa nie spełniała" - podkreśla.

Sąd Najwyższy o wygaszaniu

W odpowiedzi na wnioski Biuro RPO wskazuje, że w zakresie wygaszenia stosunków pracy zainteresowane osoby mogą rozważyć złożenie pozwu do sądu o przywrócenie do pracy lub zasądzenie odszkodowania. Według rzecznika „w sprawie istnieje możliwość odwołania się do stanowiska Sądu Najwyższego. Zgodnie z nią sąd rozpoznający sprawę może samodzielnie pominąć niekonstytucyjny przepis ustawy".

Jak czytamy: „Sąd Najwyższy w wyroku z 26 września 2019 r. orzekł, że działania ustawodawcy (który na masową skalę posługuje się ‘wygaszaniem’ stosunków pracy) powszechnie i jednoznacznie oceniane są krytycznie. Wskazuje też, że tego rodzaju praktyka jest niezgodna z art. 24, art. 30, art. 32 i art. 60 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a przedmiotowe wygaśnięcie ma w istocie charakter pozorny – stanowi w istocie rozwiązanie stosunku pracy".

Cały korpus urzędniczy liczy w Polsce ok. 450 tys. osób. W "Wyborczej" pisaliśmy, że podawana przez ustawodawcę liczba 40 tys. (czyli mniej niż 10 proc.) urzędników w wieku lustracyjnym jest mocno zawyżona. Ktoś, kto urodził się w 1972 r., miał w roku 1990 (upadek PRL) 18 lat. Werbowanie przez bezpiekę tak młodych ludzi, a tym bardziej praca 18-latką dla organów, to raczej sytuacje skrajnie incydentalne. Naprawdę więc nowa lustracja obejmie

urzędników starszych, tych między 55. a 65. rokiem życia. Nie wiadomo, ilu ich jest. Nie wiadomo, ilu z nich ma za sobą ubecką przeszłość. Takich statystyk nie ma. Wiadomo za to, że znaczna część z nich jest już objęta ochroną emerytalną przysługującą na 5 lat przed emeryturą. Ustawodawca nie napisał, co robić w takich przypadkach.

Potrzebę „dezubekizacji” urzędników zgłosił w kwietniu 2023 r. szef MSWiA Mariusz Kamiński. W nowelizacji napisano, że nową lustrację uzasadnia „konieczność zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego państwa, szczególnie w sytuacji podwyższonego zagrożenia w związku z trwającym konfliktem zbrojnym wywołanym atakiem wojsk Federacji Rosyjskiej na terytorium Ukrainy”.

Według Kamińskiego osoby, które pracowały albo pełniły służbę w organach bezpieczeństwa państwa w latach 1944-90 lub były współpracownikami tych organów, nie dają rękojmi rzetelności wykonywanych obowiązków służbowych – co może wskazywać na zagrożenie bezpieczeństwa wewnętrznego państwa.

IPN ma pięć miesięcy na sprawdzenie oświadczeń. Ale dla urzędników, którzy w oświadczeniu (lub wcześniej) przyznali się do pracy w organach lub współpracy z nimi, ten czas biegnie szybciej. Tracą pracę 15 dni po złożeniu oświadczeń. A ci, którzy tego odmówią, zostaną automatycznie zwolnieni do 27 lipca.